

Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2026

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2026 (VNS 3/2025 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- puolustusvaliokunta PuVL 8/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- vanhempi osastoesiupseeri Antti Rajahalme, puolustusministeriö
- ulkoasiainsihtööri Maria Kauko, ulkoministeriö
- komentaja Ville Suominen, Pääesikunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) 3 §:n mukaisen selonteon Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2026.

Valtioneuvosto kuulee eduskuntaa asiassa selontekomenettelyllä. Perusteet menettelylle on huolellisesti selvitetty selonteossa. Valiokunnalla ei ole huomauttamista valitun päätöksentekomenettelyn suhteen. Eduskuntaa kuultiin selontekomenettelyllä myös vuosien 2024 ja 2025 Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistuttaessa.

Valiokunnan mietintö UaVM 5/2025 vp

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät ovat tärkeä osa Naton perusajatusta, jonka mukaan kaikki liittolaiset valmistautuvat tukemaan toisiaan pelotteen ja puolustuksen toteutuksessa koko liittokunnan alueella. Ylläpitämällä näitä toimintoja rauhan aikana Nato osoittaa valmiutta ja puolustuskykyä. Venäjän hyökkäyssota ja sen myötä Euroopan turvallisuustilanteen heikentyminen ovat kasvattaneet näiden tehtävien merkitystä.

Naton rauhan ajan tehtäviä toteutetaan eteenpäin maavoimajoukoilla (Forward Land Forces, FLF), pysyvillä merivoimaosastoilla (Standing Nato Maritime Group, SNMG ja Standing Nato Mine Counter Measures Group, SNMCMG) sekä ilmapuolustuksen päivystystoiminnalla (Air Policing) ja rauhan ajan tehostetulla ilmapuolustuksella (Air Shielding). Selonteko sisältää kuvauksen näistä tehtävistä.

Saadun selvityksen mukaan osallistuminen Naton rauhan ajan tehtäviin on tuonut Suomelle konkreettista kokemusta toiminnasta Nato-operaatioissa, kehittänyt suorituskäytännöjä, edistänyt Suomen Nato-integraatiota sekä tiivistänyt liittolaissuhteita. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä myönteisenä ja katsoo, että Suomelle on tärkeää osoittaa konkreettisesti sitoutumista ja vastuunkantoa liittokunnan pelotteeseen ja puolustukseen osallistumalla myös liittokunnan rauhan ajan tehtäviin.

Suomen osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2026

Selonteon mukaan Puolustusvoimien on tarkoitus osallistua Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän laivasto-osaston SNMG1:n tehtäviin Naton merellisellä vastuualueella enintään 40 henkilöllä vuonna 2026. Tämä sisältää osallistumisen Hamina-luokan aluksella enintään kolmen kuukauden ajan vuoden 2026 aikana sekä mahdollisen osallistumisen osaston esikunnan tehtäviin sen johtoaluksella enintään neljällä sotilaalla vuoden 2026 aikana.

Puolustusvoimien on tarkoitus osallistua myös pysyvän miinantorjuntaosaston SNMCMG1:n tehtäviin Naton merellisellä vastuualueella enintään 40 henkilöllä vuonna 2026 sisältäen osallistumisen Katanpää-luokan aluksella enintään kuuden kuukauden ajan vuoden 2026 aikana sekä mahdollisen osallistumisen osaston esikunnan tehtäviin sen johtoaluksella enintään neljällä sotilaalla vuoden 2026 aikana.

Sekä Hamina-luokan että Katanpää-luokan alusten ja osastojen johtoaluksilla palvelevien sotilaiden toiminta-alue kattaisi koko liittokunnan merellisen vastuualueen eli Atlantin valtameren, Itämeren, Pohjanmeren, Välimeren ja Mustanmeren alueet. Osallistumiset on kuitenkin suunniteltu toteutettavan ensisijaisesti Itämerellä ja osaston toiminnan niin edellyttäessä myös Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla, alusluokkakohdaiset käyttörajoitukset huomioiden.

Osallistuminen on molemmilla aluksilla suunniteltu tapahtuvan pysyvällä henkilöstöllä sekä reservistä palkattavilla sopimussotilailta. Valiokunta kiinnittää huomiota puolustusvaliokunnan lausuntoon, jossa pidetään tärkeänä selonteon linjausta siitä, että Puolustusvoimilla on mahdollisuus vetää kumpikin alus pois tehtävästä, mikäli kansallinen puolustus sitä edellyttää (reverse Transfer of Authority). (PuVL 8/2025 vp)

Valiokunnan mietintö UaVM 5/2025 vp

Naton maavoimajoukkojen tehtäviin muissa liittolaismaissa ei ole tarkoitus osallistua vuonna 2026. Selonteossa tätä tulokulmaa perustellaan sillä, että nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa Suomen asema liittokunnan itäisen sivustan maana muodostaa asetelman, jossa on tarkoituksenmukaista keskittää maavoimien toiminta Suomen alueelle. Valiokunta yhtyy puolustusvaliokunnan lausuntoon, jossa se toteaa pitävänsä Suomen valitsemaa pidättyvää linjaa maavoimien käytöstä perusteltuna. Puolustusvaliokunta esittää lisäksi tärkeän huomion siitä, että reserviläisten käyttöön Naton rauhan- ja kriisiajan tehtävissä liittyy useita avoimia lainsäädännöllisiä ja palvelussuhteen ehtoihin liittyviä kysymyksiä, joita ei ole vielä ratkottu. (PuVL 8/2025 vp, kpl 8.)

Selonteon mukaan myöskään Naton ilmapuolustuksen tehtäviin muissa liittolaismaissa ei ole tarkoitus osallistua vuonna 2026, sillä vuonna 2026 alkaa F-35-kaluston käyttöönotto.

Tehtävien uhka-arvio ja voimankäyttövaltuudet

Selonteosta käy ilmi, että toimintaan Naton pysyvissä merivoimaosastoissa ei kohdistu normaaliin kansainväliseen harjoitustoimintaan tai kansallisiin alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen tehtäviin verrattuna poikkeavia uhkia. Todennäköisimmän uhkan aiheuttavat operaatioturvallisuuden vaarantuminen, sairastuminen tai tapaturma meripalveluksessa, etenkin vaativissa meriolosuhteissa Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla. Toimintaan kohdistuva tiedustelu-uhka on jatkuva ja korkea, mutta se ei merkittävästi poikkea kansalliseen toimintaan kohdistuvasta tiedustelu-uhkasta.

Selonteko arvioi suoran sotilaallisen uhan Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla tällä hetkellä matalaksi. Valiokunta pitää näkemystä perusteltuna, mutta huomauttaa, että toimintaa suunniteltaessa on aina otettava huomioon, että tilanne voi eskaloitua nopeastikin. Myös muutokset turvallisuustilanteessa ovat mahdollisia, eikä mahdollisesti kiristyvässä turvallisuustilanteessa suoraa sotilaallista uhkaa Naton merivoimaosastoja vastaan voida sulkea pois.

Uhka-arvioissa on myös huomioitava se, että Naton pysyvät laivasto- ja miinantorjuntaosastot ovat Naton johdossa ja tarvittaessa käytettävissä Naton neuvoston päätösten mukaisesti kaikkiin liittokunnan tehtäviin, mukaan lukien Naton nopean toiminnan joukot. Myös suomalaisille aluksille osana Naton pysyviä laivasto- ja miinantorjuntaosastoja suunnitellut tehtävät voisivat näin ollen joissakin olosuhteissa muuttua tilanteen niin vaatiessa. Tällaisen toiminnan uhka-arviot saattavat olla merkittävät.

Naton pysyvien merivoimaosastojen (SNMG ja SNMCMG) toiminnassa noudatetaan Naton neuvoston hyväksymiä toimivaltuuksia (Nato Rules of Engagement, ROE), joiden perusteella alusosastolle on laadittu oma voimakeinojen toimeenpanokäskey, joka mahdollistaa voimankäytön koko merivoimaosaston oman toiminnan suojaamiseen siihen kohdistuvilta uhkilta. Kansallisvaltioiden aluevesillä mahdollisesta voimankäytöstä vastaa aina kansallisvaltio, joka omistaa aluevedet, pois lukien välitön itsepuolustus.

Valiokunnan mietintö UaVM 5/2025 vp

Tehtäviin osallistumisen kustannukset

Operaatio-osallistumisen kokonaiskustannuksiksi on selonteossa arvioitu noin 8,8 miljoonaa euroa. Summa koostuu osallistumisesta pysyvän laivasto-osaston tehtäviin Hamina-luokan aluksella sekä osaston esikunnan tehtäviin, kokonaisuudessaan noin 3,3 miljoonaa euroa, sekä osallistumisesta pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin Katanpää-luokan aluksella sekä osaston esikunnan tehtäviin, kokonaisuudessaan noin 5,5 miljoonaa euroa.

Kustannusarviot on laskettu tämän hetken suunnitelman perusteella siten, että Hamina-luokan osallistuminen kestää noin yhden kuukauden ja Katanpää-luokan osallistuminen kestää noin kolme kuukautta. Muutokset suunnitelmaan ovat mahdollisia, ja mikäli osallistumiset kestävät selonteossa kuvatun enimmäisajan, Hamina-luokan lisäkustannus olisi kolme kertaa suurempi (+ 2,6 milj. euroa) ja Katanpää-luokan lisäkustannus olisi kaksi kertaa suurempi (+ 4,3 milj. euroa).

Osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin rahoitetaan puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoista. Osallistumisen aiheuttama lisämäärärahan tarve käsitellään liisätaulusarvioprosessissa.

Johtopäätökset

Valiokunta tukee valtioneuvoston esitystä Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2026.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi osoittaa konkreettisesti sitoutumista ja vastuunkantoa liittokunnan pelotteeseen ja puolustukseen. Osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin on tärkeä osa Suomen toimintaprofiilia Naton jäsenmaana. Aktiivinen osallistuminen näihin tehtäviin viestii yhtenäisyydestä ja vahvistaa pelotetta. Osallistuminen laivasto-osaston ja miinantorjuntaosaston tehtäviin ensisijaisesti Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla on osoitus vastuunkannosta etenkin Suomen lähialueen turvallisuudesta.

Valiokunta toteaa, että vaikka tehtävistä ennakkoon tehty uhka-arvio on matala, voi tilanne muuttua nykyisessä turvallisuusympäristössä nopeasti. Valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto informoi eduskuntaa asianmukaisesti, mikäli uhka-arvio tehtävien suorittamisen suhteen tai suunnitelmat joukkojen käytöstä turvallisuustilanteen muutoksen myötä merkittävästi muuttuvat.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 3/2025 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.

Valiokunnan mietintö UaVM 5/2025 vp

Helsingissä 2.10.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd

jäsen Eva Biaudet r

jäsen Pekka Haavisto vihr

jäsen Veronika Honkasalo vas

jäsen Antti Kaikkonen kesk

jäsen Atte Kaleva kok

jäsen Pia Kauma kok

jäsen Antti Lindtman sd

jäsen Wille Rydman ps

jäsen Jenna Simula ps

jäsen Ville Skinnari sd

varajäsen Tuula Väättäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala